

Σπηλαιολογικός Ελληνικός Αθλητικός Σύλλογος Σ.ΕΛ.Α.Σ.

Πασίωνος 44-46, Ν.Κόσμος, Τ.Κ. 116 31 Τηλ./Fax: +30-210-90.20.171
e-mail: info@selas.org
www.selas.org

**Αναγνωριστική σπηλαιολογική αποστολή
Δήμος Ηραίας Γορτυνίας
29-30 Ιανουαρίου 2005**

**Σπηλαιολογικός Ελληνικός Αθλητικός Σύλλογος
(Σ.ΕΛ.Α.Σ)**

Αναγνωριστική σπηλαιολογική αποστολή στον **Δήμο Ηραίας** Γορτυνίας από τον **Σπηλαιολογικού Ελληνικού Αθλητικού Συλλόγου** (Σ.ΕΛ.Α.Σ)¹

Ο Δήμος Ηραίας βρίσκεται στην ορεινή Γορτυνία, περίπου 30 χιλιόμετρα μακριά από τη Δημητσάνα. Αποτελείται από πολλά χωριά σκορπισμένα σε μεγάλη έκταση. Η έδρα του δήμου ονομάζεται Παλούμπα και βρίσκεται σε υψόμετρο περίπου 730μ.

Άποψη της κεντρικής πλατείας Παλούμπα

Θέα προς τη Ζάκυνθο από την πλατεία

Το φθινόπωρο του 2004, ο συντάσσω, μέλος του Σπηλαιολογικού Ελληνικού Αθλητικού Συλλόγου (Σ.ΕΛ.Α.Σ)² ενημερώθηκε για τοποθεσίες που ενδεχομένως να παρουσιάζανε ενδιαφέρον σε σπηλαιολόγους στην περιοχή του Δήμου Ηραίας Γορτυνίας. Οι πληροφορίες που δόθηκαν από τον Δήμαρχο, κ. Σταύρο Χριστόπουλο, τον Πρόεδρο της γειτονικής κοινότητας Σαρακίνιου, κ. Μαυρέλιο, και τον τοπικό κτηνοτρόφο Σπύρο Γιώτη, αλλά και από άλλους κατοίκους της περιοχής ήταν ενθαρρυντικές.

Συλλέχθηκαν στοιχεία προφορικά για τις εξής τοποθεσίες:

Κοινότητα Σαρακίνιου:	δολίνα διαμέτρου περίπου 30-40μ στα 650μ υψόμετρο.
Κοινότητα Σαρακίνιου:	τρύπες που βγάζουν αέρα
Τρύπα της Παγώνας:	στην κοινότητα Ψαριού - υπάρχει και μύθος σχετικός
Παρνασσός / Λισσαρέα:	τοποθεσία «βάραθρο» - κάθετη τρύπα μεγάλης διαμέτρου και βάθους
Στον δρόμο για την Όχθια:	πληροφορίες για σπηλιά
Το "παράθυρο" στο Λανικό:	πληροφορίες για σπήλαιο στην τοποθεσία Λανικό

Επιπλέον, υπήρξαν πληροφορίες για άλλες σπηλιές χωρίς ιδιαίτερα καλή περιγραφή ως προς την γεωγραφική τους τοποθεσία.

¹ Η παρούσα έκθεση κυκλοφορεί σε δύο εκδόσεις: με και χωρίς στίγματα. Τα στίγματα - οι συντεταγμένες των τοποθεσιών - εμφανίζονται στην έκθεση στην βιβλιοθήκη του Σ.ΕΛ.Α.Σ και είναι καταγεγραμμένες στο σπηλαιολογικό αρχείο του Σ.ΕΛ.Α.Σ. Για περισσότερες πληροφορίες, επικοινωνήστε με τον Σ.ΕΛ.Α.Σ στο info@selas.org ή τη διεύθυνση στο εξώφυλλο.

² Ο Σ.ΕΛ.Α.Σ. είναι ιδρυτικό μέλος της Σπηλαιολογικής Ομοσπονδίας Ελλάδος (ΣΟΕ).

Επειδή και σε παλιότερες επισκέψεις είχε παρατηρηθεί ότι η περιοχή έχει σχηματιστεί κυρίως από ασβεστόλιθο κρίθηκε σκόπιμο να γίνει μια μικρή αναγνωριστική αποστολή.

Παρά τη σιγουριά των δημοτών για το γεγονός ότι δεν είχε ξαναπραγματοποιηθεί σπηλαιολογική έρευνα στην περιοχή του δήμου, οι έρευνες που έγιναν ως προετοιμασία της αποστολής μας έδειξαν ότι μια ομάδα του Σπηλαιολογικού Ελληνικού Εξερευνητικού Ομίλου (ΣΠΕΛΕΟ) είχε εξερευνήσει το 2003 την Τρύπα της Παγώνας και κάποια ακόμα βάραθρα της κοινότητας Ψαριού. Αποφασίσαμε να αποφύγουμε την περιοχή του Ψαριού και να εστιάσουμε σε τοποθεσίες σίγουρα ανεξερεύνητες.

Ξεκίνησε η οργάνωση ολιγομελούς αποστολής για ένα σαββατοκύριακο προς το τέλος του Ιανουαρίου του 2005, η οποία τελικά κατέληξε να απαρτιστεί από εννέα σπηλαιολόγους, μέλη του Σ.ΕΛ.Α.Σ, συμπεριλαμβανομένου και του συντάσσοντα, οι οποίοι ξεκινήσαμε το πρωί της 29^{ης} Ιανουαρίου 2005 με σκοπό να αξιοποιήσουμε τις πληροφορίες που συλλέχθηκαν το 2004 και να επισκεφτούμε όσο το δυνατόν περισσότερες τοποθεσίες.

Όταν φτάσαμε στου Παλούμπα μας υποδέχτηκε ο Δήμαρχος κ. Χριστόπουλος και έθεσε στη διάθεσή μας ένα τετρακίνητο όχημα του δήμου και τον υπάλληλο του δήμου, Δημήτρη Σίνου, για να μας δείξει τις τοποθεσίες που μας ενδιαφέρονε.

Το 4X4 του δήμου

Μέλη της ομάδας στην καρότσα του 4X4

Τοποθεσία "Βαράθρο" (DH2)

Ξεκινήσαμε με την τοποθεσία "Βάραθρο", η οποία βρίσκεται ανάμεσα στα χωριά Παρνασσός και Όχθια κάτω από την κορυφή Μικροκορφή (631μ). Το βάραθρο βρίσκεται σε υψόμετρο 518μ³. Στη διαδρομή για το "Βάραθρο" μας υπέδειξε ο Δημήτρης Σίνος ένα σημείο όπου βρέθηκε κοίλωμα με σταλαγμιτικό υλικό, καθώς γινόταν διαπλάτυνση του δρόμου. Έγινε αυτοψία στο σημείο εκείνο σε υψόμετρο 418μ⁴ αλλά δεν έδειχνε να έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Την τοποθεσία "Βάραθρο" είχαν περιγράψει οι δημότες λέγοντας ότι μικροί πηγαίνανε και πετάγανε πέτρες και ήταν τέτοιο το βάθος που έκανε πολλή ώρα να ακουστεί η πρόσκρουση της πέτρας στον πάτο. Φτάνοντας στην περιοχή, μας βρήκαν κάποιοι κάτοικοι του Παρνασσού οι οποίοι μας είπαν μια ιστορία που συνδέεται με το βάραθρο:

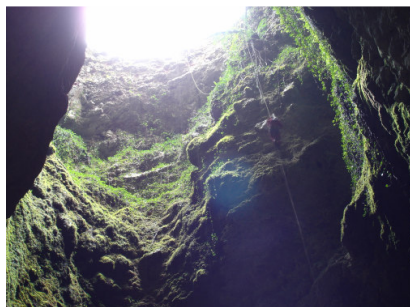
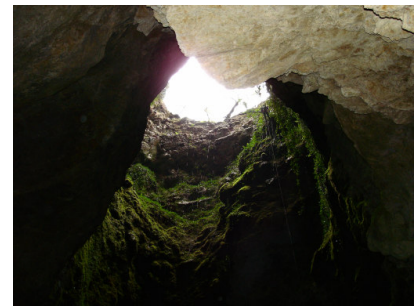
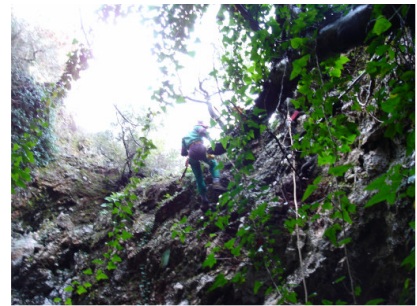
Την παλιά εποχή, πριν κλείσει η συνέχεια του βαράθρου, ένας βοσκός έβοσκε τα κοπάδια του στην περιοχή. Κάποια μέρα του

^{3&4} Τα στίγματα - οι συντεταγμένες των τοποθεσιών - εμφανίζονται στην έκθεση στην βιβλιοθήκη του Σ.ΕΛ.Α.Σ και είναι καταγεγραμμένες στο σπηλαιολογικό αρχείο του Σ.ΕΛ.Α.Σ.

έπεσε κατά λάθος η φλογέρα από τα χέρια μέσα στο βάραθρο. Σε μια πηγή πιο κάτω, η μητέρα του, που είχε πάει να μαζέψει νερό, είδε τη φλογέρα να βγαίνει με τα νερά της πηγής και πίστεψε ότι ο γιος της είχε σκοτωθεί από ληστές. Από τη στεναχώρια της η μάνα αυτοκτόνησε.

Η ιστορία έχει κάποια κενά στην αφήγηση και θα είχε ενδιαφέρον να μπορούσαμε να την ολοκληρώσουμε ώστε να φανούν καλύτερα οι ομοιότητες και οι διαφορές της με παρόμοιες ιστορίες της λαϊκής προφορικής παράδοσης ανά την Ελλάδα.

Φτάνοντας στην τοποθεσία αντικρίσαμε ένα βάραθρο, ή μάλλον μια δολίνη, με είσοδο περίπου 15 μέτρα και βάθος αρκετά μεγαλύτερο απ' ό,τι περιμέναμε. Ο Κώστας Γεωργιάδης και ο Ηλίας Καζαής έκαναν την πρώτη κατάβαση και εξερεύνηση του βαραθρού, αφού πρώτα το αρμάτωσαν κάνοντας χρήση μονάχα φυσικών δεσιμάτων.

Σκηνές από την πρώτη κατάβαση και εξερεύνηση - DH2
(φαίνονται ο Ηλίας Καζαής και ο Κώστας Γεωργιάδης)

Το βάραθρο έχει κατακόρυφο βάθος 50 μέτρα και μικρή οριζόντια διαδρομή όπου και πνίγεται η συνέχεια από φερτά υλικά. Τα φερτά υλικά αποτελούνται κυρίως από βράχους και χώματα που (σύμφωνα με τους παρευρισκόμενους δημότες) είχαν πέσει στο βάραθρο κατά τη διαπλάτυνση του δρόμου. Βρεθήκανε και σκουπίδια πεταγμένα - καθώς και πλήρης σκελετός προβάτου ή κασίικας. Η συνέχεια κρίνεται πάρα πολύ δύσκολη λόγω του όγκου των φερτών υλικών.

Κάποια από τα σκουπίδια στον πάτο του βαράθρου DH2

Σκαρίφημα του βαράθρου στον Μικρόκομφο (αριστερά) και τοποθεσία του βαράθρου (κάτω)

Τοποθεσία "Σπηλιά" στο Δίκορφο του χωριού Σαρακίни (DH3)

Φεύγοντας από το "Βάραθρο" προχωρήσαμε στο χωριό Σαρακίни, όπου ο πρόεδρος της κοινότητας κ. Μαυρέλιος μας πήγε στην τοποθεσία "Σπηλιά" στα βόρειο-ανατολικά της κορφής Δίκορπον (819μ). Η "Σπηλιά" βρίσκεται σε υψόμετρο 781μ⁵ και παρουσιάζει μορφή δολίνης με διάμετρο περίπου 25μ. Υπάρχει αριστερά (στο νότιο μέρος) διάκλαση μικρή που ανεβαίνει λίγα μέτρα και επεκτείνεται επίσης λίγα μέτρα οριζοντίως πριν στενέψει απαγορευτικά (Ηλίας Καζαής). Στο κέντρο του τοιχώματος της δολίνης υπάρχει τρύπα μικρής διαμέτρου (περίπου 50 εκατοστά) η οποία εξερευνήθηκε στα 2μ οριζοντίως χωρίς να φανεί η ύπαρξη κάποιας συνέχειας (Κωστής Λυμάκης). Η γενική αίσθηση είναι πως δεν υπάρχει ενδιαφέρον καθώς δεν πρόκειται για καρστική μορφή.

Ο Κώστας Λυμάκης βγαίνει από την τρύπα στο τοίχωμα της Σπηλιάς στο Σαρακίни

Τοποθεσίες στο Δίκορφο (DH4 και DH5)

Στη βόρεια και βόρειο-δυτική πλαγιά της ίδιας κορφής μας υπέδειξαν κάτοικοι του χωριού Σαρακίни δύο τοποθεσίες που σύμφωνα με μαρτυρίες, τρύπες στο έδαφος βγάζουν ζεστό αέρα και ατμούς τον χειμώνα, ενώ το καλοκαίρι βγάζουν κρύο αέρα. Οι δύο τοποθεσίες βρίσκονται 795μ υψόμετρο και στα 749μ υψόμετρο⁶. Και στις δύο τοποθεσίες διαπιστώθηκε όντως μεγάλη ροή αέρα, αλλά οι τρύπες ήταν διαμέτρου 15 με 20 εκατοστών και παρά τις προσπάθειες διάνοιξης, δεν ήταν δυνατό στα χρονικά περιθώρια που είχαμε να συνεχίσουμε τη διάνοιξη. Εξάλλου, ο καιρός είχε αλλάξει και από ψιλοβρόχι έριχνε πια κανονική βροχή.

Ο Κομνηνός Μπουτάρας στο "ξε-μπάζωμα"

^{5&6} Τα στίγματα - οι συντεταγμένες των τοποθεσιών - εμφανίζονται στην έκθεση στην βιβλιοθήκη του Σ.ΕΛ.Α.Σ και είναι καταγεγραμμένες στο σπηλαιολογικό αρχείο του Σ.ΕΛ.Α.Σ.

Η τοποθεσία της "Σπηλιάς" (δεξιά) και των DH4 (μέση) και DH4 (αριστερά)

Τοποθεσία Μικρόκομπος (DH6)

Επιστρέφοντας στου Παλούμπα το απόγευμα, μας υπέδειξαν και μια τελευταία τοποθεσία στο ύψωμα Μικρόκομπος, όπου σύμφωνα με την παράδοση κρυβόντουσαν κατά την Κατοχή αντάρτες. Η σπηλιά ήταν αρκετή ευρύχωρη για ολόκληρη διμοιρία. Η τοποθεσία είναι σε υψόμετρο 693μ⁷. Η σπηλιά έχει οριζόντια πρόσβαση μετά από εύκολη κατάβαση περίπου 2μ. Πρόκειται για διάκλαση που στην αρχή είναι όντως αρκετά ευρύχωρη για μια διμοιρία να κρυφτεί επιτυχώς. Βρέθηκε πλήρης σκελετός είτε προβάτου είτε κασίικας. Η συνέχεια φράζεται από κατακρήμνιση βράχων μετά από περίπου 20-30μ οριζόντιας πορείας, αλλά είναι αισθητή η ροή αέρος στα σημεία που φράζεται. Μικρή και προσεκτική διάνοιξη ενδεχομένως να δώσει ικανοποιητική συνέχεια καθώς ο βράχος στον οποίο σχηματίζεται η διάκλαση είναι συμπαγής και καλά διαστρωματωμένος ασβεστόλιθος.

⁷ Τα στίγματα - οι συντεταγμένες των τοποθεσιών - εμφανίζονται στην έκθεση στην βιβλιοθήκη του Σ.ΕΛ.Α.Σ και είναι καταγεγραμμένες στο σπηλαιολογικό αρχείο του Σ.ΕΛ.Α.Σ.

Τοποθεσίες στου Ράφτη - Ταξιάρχες (DH10)

Την επόμενη μέρα η ομάδα κατευθύνθηκε προς τα ανατολικά του δήμου, και συγκεκριμένα προς το χωριό του Ράφτη, με σκοπό να εξερευνήσει και να καταγράψει τη σπηλιά πίσω από το εξωκλήσι των Ταξιάρχων του 17^{ου} αιώνα. Η εκκλησία βρίσκεται στα 742μ υψόμετρο⁸. Η σπηλιά στην οποία χτίστηκε είναι οριζόντια και μικρή και δεν παρουσιάζει σπηλαιολογικό ενδιαφέρον.

Εξωτερική και εσωτερική άποψη των Ταξιάρχων (επίσης και στο εξώφυλλο)

Τοποθεσίες στου Ράφτη - Δεξαμενή (DH7)

Απέναντι από το εκκλησάκι των Ταξιάρχων βρίσκεται η δεξαμενή του χωριού Ράφτης. Δίπλα στη δεξαμενή μας υπέδειξαν κάτοικοι του χωριού ένα βάραθρο με είσοδο περίπου 0.80μ. Η είσοδος είχε φραχθεί από τους κατοίκους με μεγάλο ογκόλιθο προς αποφυγή ατυχημάτων. Από την είσοδο, κατά την επίσκεψή μας, έβγαινε μεγάλος όγκος θερμού και υγρού αέρα. Το βάραθρο αρματώθηκε με φυσικές δεσίες από τον Κομνηνό Μπουτάρá και τον Μιχάλη Μπάττο, οι οποίοι και έκαναν την εξερεύνηση.

Το βάραθρο της δεξαμενής
(αριστερα ο Κώστας Γεωργιάδης ετοιμάζεται για αρμάτωμα, στη μέση και δεξιά ο Μιχάλης Μπάττος και ο Κομνηνός Μουτάρas κατά την έξοδο)

Το βάραθρο κατεβαίνει περίπου 5 μέτρα όπου σχηματίζει αίθουσα με στενή συνέχεια. Κάποια στιγμή στο παρελθόν είχε γίνει απόπειρα να φραχθεί το βάραθρο με τη ρίψη χωμάτων και πετρών. Τα χώματα (σε μορφή λάσπης πια) δυσκόλευσαν την εξερεύνηση. Οι πέτρες κατέστησαν αδύνατη τη συνέχεια λόγω των κινδύνων που θα προκαλούσαν σε περίπτωση που επιχειρούσε η ομάδα κάποια διάνοιξη. Από πλευράς βιοσπηλαιολογίας, παρατηρήθηκε μεγάλος αριθμός σκορπιών στην αίθουσα. Επίσης, παρατηρήθηκαν πεταμένες χρησιμοποιημένες σύριγγες (πιθανώς από κτηνοτροφικά φάρμακα). Το βάραθρο της δεξαμενής βρίσκεται σε υψόμετρο 752μ⁹. Κρίνεται επικίνδυνο για περαιτέρω εξερεύνηση λόγω της δυσκολίας διάνοιξης της φραγμένης συνέχειας.

^{8&9} Τα στίγματα - οι συντεταγμένες των τοποθεσιών - εμφανίζονται στην έκθεση στην βιβλιοθήκη του Σ.ΕΛ.Α.Σ και είναι καταγεγραμμένες στο σπηλαιολογικό αρχείο του Σ.ΕΛ.Α.Σ.

Τοποθεσίες στου Ράφτη - στο Ξερόρρεμα (DH11 και DH8)

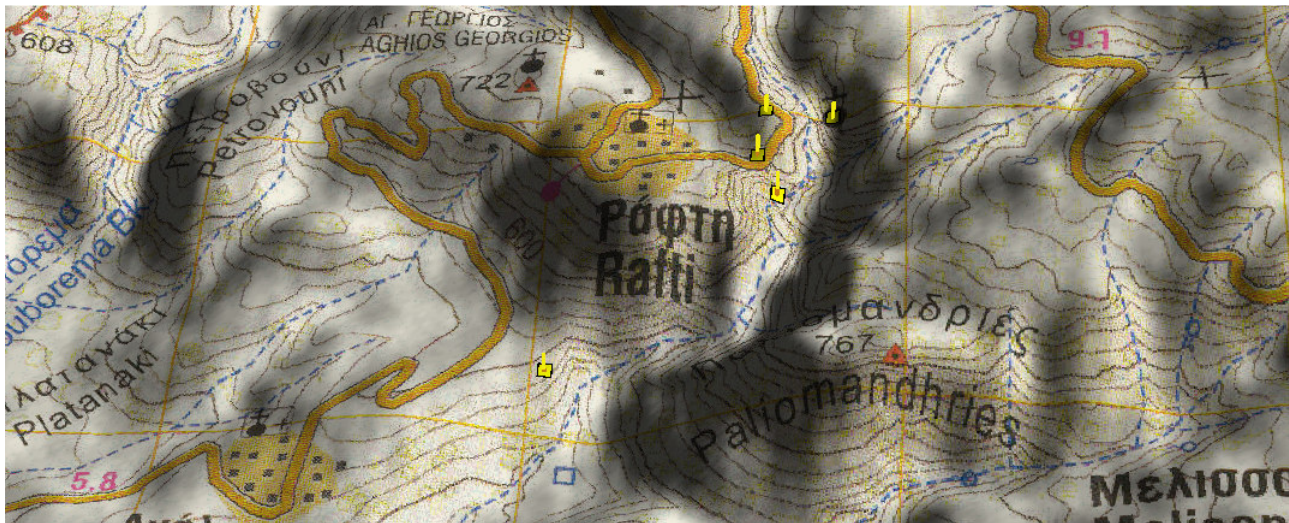
Στην περιοχή της δεξαμενής η ομάδα εντόπισε και δύο ακόμα εισόδους. Η μια βρίσκεται στον δρόμο που οδηγεί προς Αράχοβα παράλληλα με το Ξερόρρεμα, η άλλη στα νότια του δρόμου μέσα στο φαράγγι που σχηματίζει το Ξερόρρεμα. Και οι δύο μπαίνουν οριζόντια λίγα μέτρα πριν φραχθούν από κατακρημνισμένους βράχους. Υπάρχουν και άλλες εισοδοί στο μήκος του φαραγγιού οι οποίες ενδέχεται να παρουσιάζουν ενδιαφέρον. Οι δύο που κατέγραψε η ομάδα βρίσκονται 765 μέτρα υψόμετρο και στα 709 μέτρα¹⁰.

Ο Νώντας Εμμανουήλ στην είσοδο του DH11 (αριστερά) και η είσοδος του DH9 (δεξιά)

Τοποθεσίες στου Ράφτη - DH9

Τέλος, πριν αποχωρήσει η ομάδα για την Αθήνα, μας υπέδειξαν κάτοικοι της περιοχής άλλη μια τρύπα που βγάζει αέρα, η οποία, όπως και οι άλλες στο Σαρακίни, δεν παρουσιάζει προοπτικές λόγω της μικρής εισόδου (η οποία προφανώς συμβάλλει και στο να αυξάνεται η ορμή της ροής του αέρα). Αυτή η είσοδος βρίσκεται στα 504 μέτρα υψόμετρο¹¹.

Οι τοποθεσίες της περιοχής του Ράφτη
(κάτω αριστερά το DH9, τα DH8, DH7, DH10 και DH11 πάνω)

^{10&11} Τα στίγματα - οι συντεταγμένες των τοποθεσιών - εμφανίζονται στην έκθεση στην βιβλιοθήκη του Σ.ΕΛ.Α.Σ και είναι καταγεγραμμένες στο σπηλαιολογικό αρχείο του Σ.ΕΛ.Α.Σ.

Προοπτικές

- Το σπήλαιο στον Μικρόκομπο χρειάζεται δεύτερη επίσκεψη καθώς παρουσιάζει ενδιαφέρον για τη συνέχεια που θα βρεθεί μετά την διάνοιξη.
- Προτείνει η ομάδα να οργανωθεί καθαρισμός στο βάραθρο στην Μικροκορφή, αφενός για να απομακρυνθούν τα υπάρχοντα σκουπίδια και να αποφευχθεί η ρίψη άλλων, αφετέρου για να ευαισθητοποιηθεί η τοπική κοινωνία πάνω σε θέματα καρστικών υδροφόρων και μόλυνσης του υδροφόρου ορίζοντα.
- Τα σπήλαια που δεν επισκεφτήκαμε χρειάζονται και αυτά μια αυτοψία (Λανικό, πληροφορίες του κ. Γιώτη).

Ευχαριστίες

Εκ μέρους της ομάδας θα ήθελα να ευχαριστήσω τους κατοίκους του δήμου και τον ίδιο τον δήμο που συνέβαλαν στην πετυχημένη ολοκλήρωση της πρώτης αυτής αναγνωριστικής αποστολής:

- Τον Δήμο Ηραίων για την παραχώρηση οχήματος και στέγης
- Τον Δημήτρη Σίνο που, παρά τις αντίξοες καιρικές συνθήκες, μας συνόδεψε και τις δύο μέρες υποδεικνύοντάς μας τα σημεία προς εξερεύνηση.
- Τον Γιώργο και την Ντέπη για το καλό φαΐ και το ενδιαφέρον που έδειξαν στις έρευνες
- Όσους κατοίκους βοήθησαν με την παραχώρηση πληροφοριών

Φωτογραφίες και σχέδια

Οι φωτογραφίες είναι των: Ηλιά Καζαή, Κωστή Λυμμάκη και Στέλιου Ζαχαριά

Το σκαρίφημα έγινε από τον Ηλία Καζαή με βάση μετρήσεις από υψόμετρο SUUNTO και ψηφιοποιήθηκε από τον Στέλιο Ζαχαριά με λογισμικό Therion.

Οι χάρτες βασίζονται στη βάση δεδομένων του Google Earth

Οι συμμετέχοντες στην αποστολή:

Ζαχαριάς Στέλιος (Υπεύθυνος αποστολής, συντάσσω)

Γεωργιάδης Κώστας

Εμμανουήλ Νώντας

Καζαής Ηλίας

Κανελλίδου Μαργαρίτα

Λυμάκης Κώστας

Μπάττος Μιχάλης

Μπουτάρας Κομνηνός

Τσάλου Έρη

Στις 15 Μαρτίου 2006 παρουσιάστηκαν φωτογραφίες και βίντεο από την αποστολή στα γραφεία του Σ.ΕΛ.Α.Σ.

Abstract in English

In January of 2005, a small scoping mission was conducted by the SELAS Caving Club of Greece in the area of the municipality of Ireon in the Arcadia prefecture. The mission was based in the village of Paloumba and resulted in the recording of a number of cave entrances, some of which warrant a return journey for exploration. The most notable was a doline of 50m depth in the region of Parnassos village and a small horizontal cave with good prospects just outside Paloumba. For more information contact info@selas.org